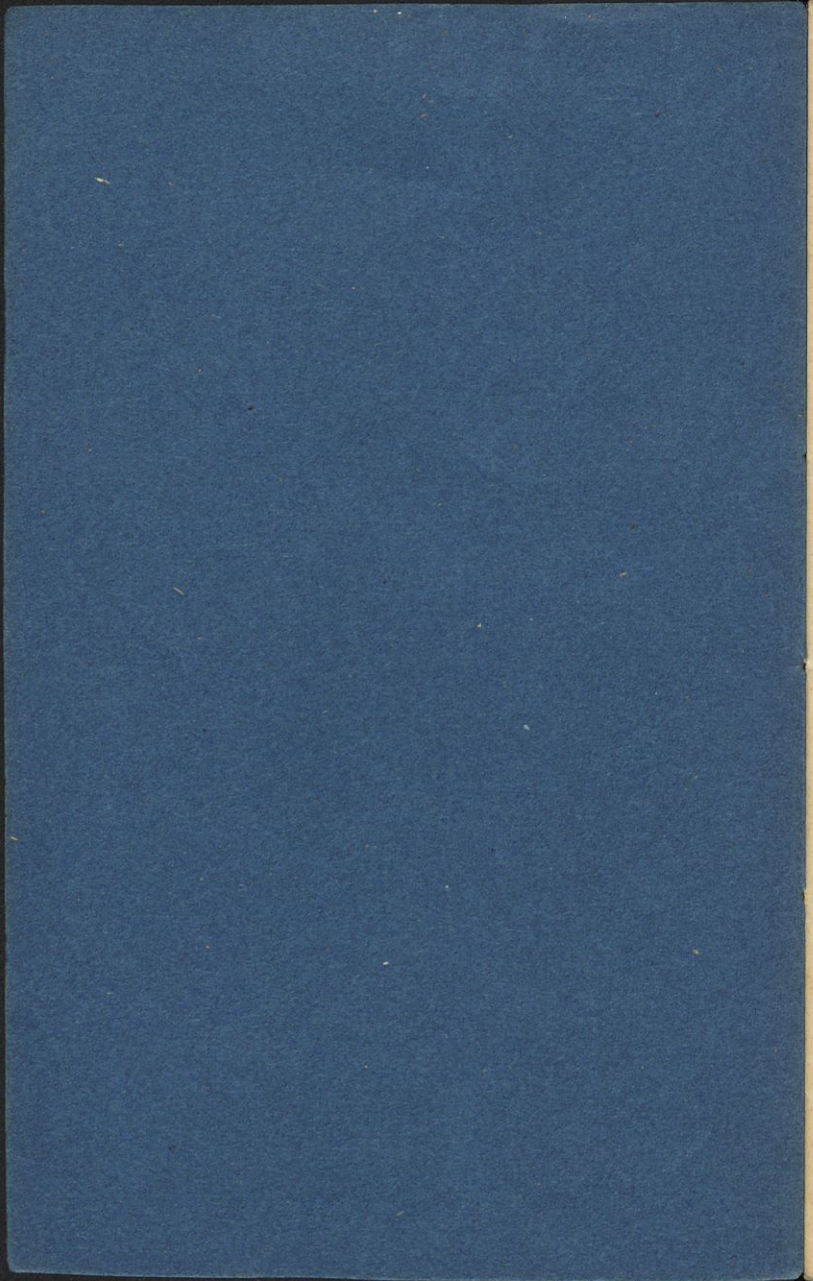

57201

57201

Hišni red

siljencev v deželni posilni delavnici v Ljubljani.

§. 1.

Siljenci naj pripor z udanostjo prenašajo, ter naj se v take ljudi prestvarijo, da se bode moglo z njimi po zadobljeni prostosti kot z koristnimi udi države ravnati. Siljenci v delavnici spadajo v 3 vrste ali razrede. Po prihodu v delavnico pride vsak v zadnjo ali spodnjo vrsto. Z lepem zadržanjem in z delavnostjo je pa mogoče v boljši razrede, t. j. v 2. in v 1. priti; potem se pa tisti, ki očite dokaze svojega poboljšanja dajo, zopet iz delavnice izpusté.

§. 2.

Siljenci se imajo do pičice natanko po hišnem redu, ki se njim o prihodu v delavnico prebere, in po drugih obstoječih postavah obnašati, tim bolj, ker bi jih pri najmanjšem prestopku neogibljava kaznen za njih nepokorščino ali ustavljanje zadela, vrh tega bi pa morali tim dalje v delavnici ostati.

§. 3.

Siljenci se imajo ne le proti oskrbniku delavnice in proti njegovemu namestniku, ampak proti vsem, ki so v hiši v službi, namreč proti oskrbniškemu pristovu, dušnemu pastirju, zdravniku, ranocelniku, delovodju in nadstražniku in proti vsem stražniškim osebam spodobno obnašati, ter vsa njihova naročila in naredbe brez vsega ugovarjanja natanko izpolnovati.

§. 4.

V izbah za delo in stanovanje odkazanih se imajo siljenci mirno, tiho in pohlevno obnašati, in brez dovoljenja nesmé pod kaznijo nobeden ven iti.

§. 5.

Ob času dela mora vsesplošno molčanje vladati; v počitnih urah siljenci sicer smejo med seboj govoriti, vendar ne preglasno in le o popolnoma nepomenljivih rečeh; nikdo nesmé družih z pripovedovanjem del svoje malopridnosti kratkočasiti ali kaj družega nespodobnega govoriti, kar bi se z lepem redom in z dušnimi čednostmi ne vjemalo. Na znamenje pričujočega stražnika, če bi pa njega v izbi ne bilo, pa kader ura odmerjen počitni čas odbije, se ima vsak k svojemu delu vrniti.

§. 6.

Siljenci morajo pri delu drug družega podpirati, in drug družega k delu in k natančnemu izpolnovanju predpisanega reda ljubeznjivo in pametno opominjati in spodbujati.

§. 7.

Nikdo si nespé od družega ničesar izposoditi, ne kake obleke, ne dela, ne živeža, sploh nobene stvari ne, pa tudi zamenjati nobeden nič nespé.

§. 8.

Vsak delavničar naj se vede mirno in krotko; nikdo nespé z drugimi prepira in krega začenjati, nikomur ne priimkov dajati, pa tudi nikomur njegovega poprejšnega življenja ne očitati. Komur bi se kaj nepristojnega zgodilo, si nespé sam pravice delati, torej nikdar ne priimkov nazaj dajati ali celó koga nazaj vdariti. Kdor se čuti razžaljenega ali kdor misli, da mu je kdo izmed delavničarjev kaj zlega (krivega) storil, naj se oglasi pri nazočem stražniku k zaslišanji (k raportu), kjer naj svojo pritožbo spodobno pové.

§. 9.

Vsak ima svoje delavsko orodje in v delo prejeta robo, svoje perilo, obleko, obuvalo in posteljo z vso skrbjo hranovati in varovati in po svoji moči v dobrem stanju ohraniti. Kdor kaj tega ali hudobno ali iz velike zanikernosti pokonča, pokazí ali poškoduje, mora storjeno škodo povrniti, vrh tega ga pa še primérna kazen doleti. Črevlje je treba vsak dan preobuvati.

§. 10.

Delavničarji si morajo na vso moč prizadevati, da so njihove sobe in vse v njim v porabo dane reči in

orodja čiste in snažne, posebno pa morajo skrbeti za največi čistoto in snažnost svojega života (telesa). Oni si morajo vsak dan lase razčesati, obraz in roke vmiti in včasi na rokah in nogah nohte porezati, k čemu jim vselej nadstražnik škarje dá, ki se mu morajo pa potem zopet nazaj dati. Kazen za pregreške zoper čistoto in snažnost je neprizanesljiva; med take pregreške spada tudi oskrunovanje stranišč (sekretov), mostovžev, sten ali zidov, duri in okenj.

§. 11.

Brade nesmé noben delavničar nositi, ne vse, ne pod nosom, ne podušesne ali postranske, ne kozlove, pa tudi ne predolgih las; prepovedano je tudi lase z oljem ali lojem mazati. Kdor bi se v tem pregrešil, zapade kazni.

§. 12.

Vsaka zarota, t. j. vsak dogovor ali kakoršino si bodi porazumljenje, iz delavnice ulti ali siloma se osvoboditi, šuntanje zoper hišni red ali k neopravičenim pritožbam, kakor tudi vsaka poskušnja, domač pokoj in hišno varnost rušiti, je pod najojstrejim kaznim prepovedano.

§. 13.

Pod kaznijo nesmé nikdo imeti ali rabiti kakega šumljivega, nevarnega orodja, pa tudi denarja ne; ravno tako tudi nobenega družega oblačila ne razun v delavnici prejetih.

§. 14.

Delavničarji si morajo na vso moč in z največi marljivostjo prizadevati in se neprenehoma truditi, da vsako delo, ki ga dobijo, tako popolnoma in v zadovoljnost svojih predstavljenih opravijo, da se njim tudi pri najnatančnejem presojevanji in preiskavi ne more nič očitati.

§. 15.

V spodbudo in za poplačilo dela, ki se vsakemu po njegovih zmožnostih in po njegovi moči odkáže, dobijo delavničarji, ki so že v boljši razrede prestopili, nekaj primérno določenega plačila ali prislužka, ki se jim vsak mesec prebere, vendar pa nikdar na roko ne dá, ampak navadno tako dolgo v založni blagajnici shranuje, da se iz delavnice izpusté. Pri lepem zadržanji jim pa oskrbníštvo smé polovico prislužka izplačati, da si s kako majhno stvarjo postrežejo, na priliko: da si oskrbé gorke juhe, kruha, vina, piva, kisa (jesiha), popra, soli, smletega tobaka, svéžega (frišnega) in suhega sadja, surovega masla in svinjskega sala (špeha).

§. 16.

Delavničarjem, ki ne izvrše cele naloge (ki premalo delajo) ali kateri svoje delo okobal in brez marljivosti opravijo, ali ki se kako drugače pri delu kaj zadolže, ne gre nič prislužka in pa še kazni zapadejo, in če je treba, se smé škoda, ki se zgodí po njih nemarnosti, iz njihovih prihranjenih prislužkov povrniti.

§. 17.

Med krščanskem (verskem) in šolskem naukom, pri delu, pri delitvi jedi in pijače in pri vseh opravilih, ki se jim dajó, se morajo delavničarji, ponižno, tiho in spodobno, in natanko po redu zadržati.

§. 18.

Pri opravilih zunaj delavnice je delavničarjem oestro prepovedano, koga nagovoriti, milodara poprositi ali kak dar sprejeti. Darila za siljence smejo dobrotniki in žlahta le v roke oskrbníštva dajati.

§. 19.

Pošiljanje ali oskrbovanje sporočil komurkoli v delavnici ali zunaj nje, še bolj pa pisanje listkov ali pisem je delavničarjem pod oestro kaznijo prepovedano. Kdor želi starišem ali žlahti pisati, naj se obrne na oskrbnika, da on po svoji razvidnosti razsodi, ali je želja opravičena ali ne, in da potem željo usliši ali zavrže. Taka pisma siljenci le v nedeljih in praznikih v pričo pazitelja pišejo in nezapečatena po nadstražniku oskrbniku izročé.

§. 20.

Vsaka poskušnja z delavničarji družih sob v zvezo ali družbo priti ali z njimi pogovore začenjati, je oestro prepovedana. Tudi nesmé na eno stranišče nikdar več kot le en sam siljenec k potrebi priti,

§. 21.

Kader se delavničar ne čuti zdravega, naj se oglasi pri strežečem stražniku, da ga pri prvi priliki zdravniku predstavi. Ravno tako naj se tudi vsak delavničar, kader ima hišnemu duhovniku kaj posebnega povedati, pri stražniku oglasi, da on to hišnemu duhovniku naznani.

§. 22.

Čas za delo, molitev in za poduk je tako-le razdeljen:

Delavničarjem se vsak dan zjutraj, in sicer v poletnem času četrtno na 5, po zimi pa četrtno na 6 pozvoni, da vstanejo; četrtno ure pozneje, t. j. o pol petih oziroma o pol šestih se pa pozvoni, da se spavnice odpró. Na poslednjo znamenje nadstražnik v pričo vseh stražnikov spavnice odpre. Potem se imajo siljenci v oddelkih iz spavnic na mostovž podati, kjer naj se v to namenjeni umivalni posodi umijejo. Po umivanji se imajo siljenci zopet v spavnice vrniti, postelje postljati, lase razčesati, se popolnoma obleči in potem jutranjo molitev opraviti, t. j. „očenas, angeljsko češčenje in apostolsko vero“, z pobožnostjo in klečé moliti. To opravilo se končava po leti ob 5. po zimi pa ob 6. uri. Potem gre polovica siljencev po leti ob petih na oba sprehodna dvorišča, kjer se morejo $\frac{1}{2}$ ure v prostem zraku sprehajati. Čez pol ure se vrne prva polovica nazaj v svoje delavnice, in druga polovica siljencev se pride na ravno ta dvorišča sprehajat, kjer se tudi $\frac{1}{2}$ ure sprehaja, od ondod pa naravnost v lastno hišno cerkvico k sveti maši gre, ki se po leti vsak dan ob šestih zjutraj bere,

kamor ima tudi prva polovica siljencev iz delavnih sob pod spremstvom stražnikov priti. Po sveti maši o pol sedmih se siljencem deli zapovedana prežgana juha in celi kruh (kruh za celi dan). Po oteščanji imajo delavničarji precej na delo iti in neprenehano do 11. ure delati. Med 11. in 12. uro je kosilo. Pred kosilom in po kosilu molijo siljenci klečé posebno molitev za pred jedjo in za pojedji, zraven te pa še „očenaš in angeljsko češčenje“. Ob dvanajstih začnejo zopet delati in delajo neprenehano do štirih; ob tem času se jim prinese merzla pitna voda v delavnice. Da se je napijejo in da pojedjo drugo polovico kruha, ki so si ga dopoldne prihranili, za to imajo četrť ure časa. Ko ura četrť na 5 udari, začnejo zopet delati in delajo neprenehano do osmih zvečer.

Po zimi se pa zjutraj delo začne, ko ura 6 bije, in traja do sedmih; ob sedmih se delí prežgana juha in kruh za celi dan (hlebček). Ko so se delavničarji s tem oteščali, gredo ob pol osmih v hišno cerkvico k sveti maši. Po sveti maši, t. j. od osmih do enajstih, delajo brez prenehanja. Ob enajstih se jim pa deli kosilo, kakor po leti. Kolikor časa siljencem po kosilu do pol ene še ostane, gredo pri dobrem vremenu na sprehodna dvorišča na čisti zrak šetat. Ob pol ene se začne delo, ki do osmih traja kakor po leti.

§. 23.

Samo ob sebi se razume, da siljenci, ki se verskega in šolskega poduka vdeležujejo, med tem časom ne delajo, zatoraj se morajo potruditi, da za delo namenjeni

toda v šoli minuli čas s svojo posebno pridnostjo nadomestijo. Mladi siljenci imajo vsak dan šolo razun velikega tedna in razun tedna pred božičnimi prazniki; odraščeni siljencem se pa trikrat na teden v to odločenih urah krščanski nauk predlaga. Šolskega in verskega poduka se morajo siljenci spodobno in z pazljivostjo vdeleževati.

§. 24.

Pri vstopu v cerkev se mora vsak siljenec z kolene prikloniti, ter se z blagoslovljeno vodo prekrižati, potem pa molče in z vso spodobnostjo v klop ali na drugo odločeno mesto iti. Od mašnikovega pristopa k darilniku (oltarju) pa do „gloria“, od posvečevanja (sanktus) pa do konca svetega obhajila in tudi pri poslednjem blagoslovu mora vsak siljenec klečati. Pri celi sveti maši se mora vsakdo z vso najvikšemu Gospodu dolžno ponižnostjo in pobožnostjo zadržati. Pri maši z blagoslovom (žegnom) in pri litanijah, kader je presveto rešnje telo k česčenji izpostavljeno, morajo siljenci celi čas klečati; dopoldansko božjo besedo (pridigo) in krščanski nauk pa tudi sedé lahko poslušajo.

§. 25.

Po dokončanih dnevnih delih in opraviilih spravijo delavničarji robo in orodja za delo v red, potem molijo za večerno molitev „očenaš in angeljsko česčenje“ glasno in kleče, ter se, kò je vse pregledano in preiskano, v spavnice izpusté, kjer se imajo mirno v postelje vleči in ne več govoriti.

§. 26.

Za vsako spavno in delavno sobo izbere oskrbnik posilne delavnice izmed delavničarjev izbnega očeta ali izbnika, ki ima vsak v svoji izbi na red in snažnost, posebno pa na natanko izpolnovanje sedanjega hišnega reda oestro paziti, svoje sodelavničarje zmérno in pametno opominjati in spodbujati, one pa, kateri se prav ne vedejo, o pravem času povedati. Izbniki jutranjo in večerno molitev, pa tudi molitev pred jedjo in pojedí s spodobno pobožnostjo naprej molijo, in sicer vselej klečé pred božjem razpetjem, katero v vsaki izbi visi. Oni imajo tudi vsako nedeljo vsem delavničarjem sedanji hišni red in iz pobožnih in podučnih v porabo odločenih knjig naprej brati. Izvolitev za izbnika je častna prednost.

§. 27.

Za nedelje in praznike velja ravno isti dnevni red kot za delavnike, le ne dela se v nedeljih in praznikih ne, in delavničarji eno uro pozneje vstanejo kot v delavnikih. V nedeljih in praznikih ima tudi delovodja delavničarje podučevati v izdelovanji izglednih delokazov (muštrov) z ozirom na dela, ki so po dotičnih zapisih že pripravljena, da pridejo na vrsto, in gledé na to, za katero delo je kdo naj bolj pripraven.

Da delavničarji čas pred popoldansko službo božjo primérno obrnejo, naj se jim dovolí, da se po sprehodnem dvorišču v prostem (čistem) zraku v več oddelkih sprehajajo. Ko bi pa vreme sprehajanje zadrževalo,

naj se pa ta čas za kako dobro vajo porabi, na priliko: da se ktere dovoljene bukve naprej beró. To naj se počne tudi med tem časom, kader je kter drug oddelek na sprehajališču. Po popoldanski službi božji se morejo delavničarji po leti še enkrat na dvorišče sprehajat iti; po zimi pa ali pri slabem vremenu naj se porabi ta čas v to, da se dovoljene knjige naprej beró.

§. 28.

Vsak dan ob osmih zjutraj je čas k sprejemanji poročil in pritožb (izpovedovanje ali raport). Če siljenci mislijo, da se v čem ne ravna prav z njimi, ali da se njim njihove pravice kratijo, ali če se čutijo razžaljene, zamorejo pri izpovedovanji (raportu), če so se namreč poprej pri delitvi kruha pri nadstražniku za to oglasili, svoje pritožbe oskrbniku s spodobno zmérnostjo povedati, potem imajo pa mirno njegovih ukazov in sklepov pričakovati in jih natanko izpolnovati.

§. 29.

Vsako nedeljo se izbniki iz vsake delavne sobe k izpovedovanji (k raportu) pripeljejo, da se po njih izvedo pritožbe in želje ali posameznih delavničarjev ali splošne, in da se jim po okoliščinah potrebna povelja in naročila dajo.

V Ljubljani dne 25. septembra 1868.

Od deželnega zbora vojvodine Kranjske.

